

De jury kon zich net als eerdere jaren buigen over een groot aantal inzendingen die zij alle met een open blik in overweging heeft genomen. De grote diversiteit aan thema's, stijlen en perspectieven leverde een rijkdom op waaruit het niet makkelijk kiezen was. Het varieerde van veelbelovende, krachtige debuten tot boeken van gevestigde schrijvers die nieuwe invalshoeken en thematieken verkennen. De jury zocht naar durf en relevantie, en hoge literaire kwaliteit. Zij zocht naar boeken waarvan het lezen een genot is en die tegelijkertijd gedurfd en toegankelijk zijn. Die uitnodigen in het hoofd van een ander te kruipen en de eigen blik te verbreden.

De Longlist mocht uit slechts vijftien titels bestaan, de Shortlist uit vijf titels. Dat was geen eenvoudige opgave en vroeg om intensief lezen en bespreken. De uiteindelijke keuze van de jury resulteert in een Shortlist van werken met een uniek perspectief, urgente thematiek en scènes die ons niet meer loslieten. De genomineerde boeken hebben gemeenschappelijk dat ze erin slagen de lezer te verleiden om de eigen blik te bevragen, of dat nu gaat over vriendschap, geweld tegen kinderen, kolonialisme, of het hedendaagse gezin. Daarbij maakt de telkens geheel eigen stijl van de auteurs elk boek tot een onvergetelijke beleving van de kracht van taal. Met dit juryrapport motiveren de leden van de jury hun keuze.

Voor de Shortlist van de Boekenbon Literatuurprijs 2023 nomineert de jury:

Saskia de Coster, *Net echt* (Das Mag)

Tiemen Hiemstra, *W.* (Das Mag)

Roxane van Iperen, *Dat beloof ik* (Thomas Rap)

Richard Osinga, *Munt* (Wereldbibliotheek)

Jan Vantoortelboom, *Mauk* (Atlas Contact)

De jury van de Boekenbon Literatuurprijs 2023 bestaat uit:

Gerben de Bruijn

Jeroen Dera

Ingrid van Engelshoven (voorzitter),

Hind Fraihi

Wim Oosterlinck

Miriam Pipers

Joyce Roodnat

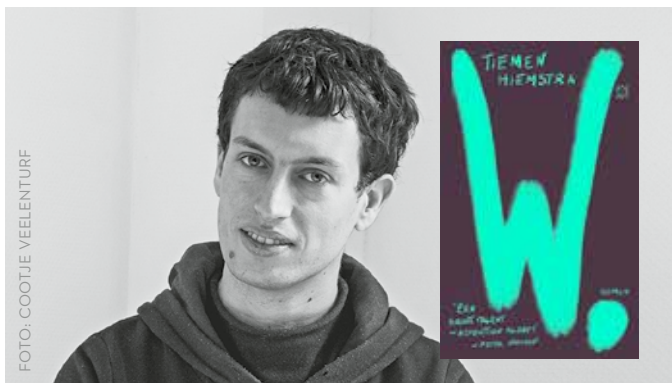

Saskia de Coster, *Net echt* (Das Mag)

Kom binnen, het circus gaat beginnen. De vertoning vindt plaats in een te renoveren rijtjeshuis aan de Blauwstraat in Borgerhout, alwaar architect Max en juriste Manon een doodgewoon gezin vormen. Moeder werkt, vader zoekt werk of althans een manier om zijn baan nieuw leven in te blazen en de dochter des huizes gaat naar school en besnuffelt nieuwe vriendschappen. Het middenklassegezin moddert voort en richt niets bijzonder uit. En dat maakt *Net echt* nu net zo echt als maar zijn kan.

Saskia De Coster weet in deze familieroman de sleur van het leven te verheffen tot een hoger plan waarbij ze afdaalt tot de donkere krochten van het trio: Noah pubert erop los, Manon jaagt wat bescheten een carrière achterna en Max papt aan met een andere vrouw. De zinledigheid van manlief zakt verder in een diepe put die letterlijk de kelder moet voorstellen. Terwijl ieder zijn leven doorwroet, kwispelt een hond ongedurig in huis. Het beest dolt als een speels werwelwindje in een gezinsnest waar de voordeur immer klemt, zo haperend irritant als het leven zelf. Maar dan weer zo luchtig als de losbollige viervoeter dribbelt het tragikomisch verhaal door het landschap van een buurt in volle transitie. Het is tekenend voor de personages die op en neer deinen op golven van nihilisme en belofte.

De Coster gebruikt in *Net echt* haar pen als een zware narrenstok. Fijnbesnaard zet ze een klucht van onszelf neer. Schipperend tussen fictie en autofictie deelt ze de lezer rake klappen uit, want "verbeelding is een illusie. Alles is er al." De vraag doemt onvermijdelijk op: wie zijn we nu echt?

Tiemen Hiemstra, *W.* (Das Mag)

Er zijn vele romans over de jeugdvriendschap die onherroepelijk verwatert en oplost. Daar een boek aan toevoegen, je moet maar durven. Tiemen Hiemstra deed het. Hij schreef met *W.* een roman over de vriendschap van twee jongens en een meisje, van twee jonge mannen en een jonge vrouw.

In een stortvloed van knap voortbonkende observaties overtuigt Hiemstra de lezer van hun gezelligheid, meligheid, wangedrag, hun geloof in hun verbond. Ze zijn verliefd op elkaar en op zichzelf. Ze filosoferen, ze hangen de hedendaagse versie uit van Jules et Jim, de nouvelle-vague-klassieker van François Truffaut. Ze zijn een volmaakte driehoek. Tot een van de gelijke zijden deserteert. Hij stapt op en verdwijnt.

Nu slaat *W.* om in een filosofische roman over de leegte van het leven dat krampachtig wordt gevuld. Met nostalgie. Met verdriet. Met drugs. Met een gekraakte laptop. Even ingenieus als roerend herschept Hiemstra zijn roman over vriendschap tot een roman over verlatingangst. Maar daarnaast construeerde hij nog een tweede, overwoekerd, pad: de route die de verdwenen vriend *W.* eigenlijk steeds al koos. Vroeg in de vriendschap praktiseert hij kleine verdwijntucs, dan onttrekt hij zich even aan de vriendschap – en keert weer terug. Tot hij er goed genoeg in is en hij definitief ontsnapt.

En dan duikt hij plotseling op. Is dat werkelijk *W.*? Waarschijnlijk wel. Want *W.* is weliswaar Weg, maar hij is ook Werkelijkheid. Tijd voor Hiemstra om de strop aan te trekken, in een grote, ontreddende finale. Met dit debuut *W.* betoont Tiemen Hiemstra zich een onmiskenbaar literair talent.

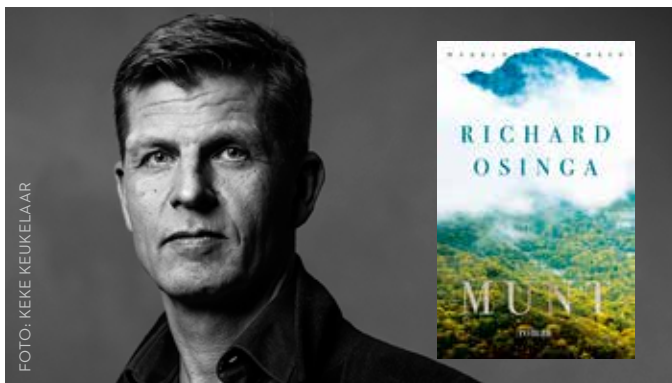
Roxane van Iperen, *Dat beloof ik* (Thomas Rap)

IJzingwekkend, intens en onvergetelijk; dit zijn maar enkele van de kwalificaties die de juryleden gebruikten om duidelijk te maken dat *Dat beloof ik* van Roxane van Iperen hen niet onbewogen achterliet. Het verhaal van de twaalfjarige M die opgroeit in een wereld vol dreiging is een verhaal dat verteld en gelezen móet worden. Dicht op de huid van de verteller beleeft de lezer een jaar uit haar leven. Een jaar waarin het gezin waarin ze leeft – vader, moeder, M. en haar jongere broertje – van huis naar huis trekt, voortgedreven door de verstikkende woede van haar vader. Ook haar moeder en klasgenoten op de verschillende scholen zijn een gevaar voor het opgroeiende meisje.

In beklijvende scènes, vol sterke details, weet Van Iperen op subtiele en geserreerde wijze de lezer duidelijk te maken hoe het moet zijn om in een gezin als dit te leven en hoe een traumatiserende jeugd in een verder leven zal doorwerken. De onverwacht opblaiende agressie van de vader beheerst doen en denken van M., ook – en misschien wel juist – in situaties waarin de lezer dit niet verwacht.

Door het goed gekozen perspectief, vanuit de derde persoon, ontstaat er een gereserveerdheid, die de hoeveelheid leed behapbaar maakt. Ook Van Iperens beslissing om niet het geweld zelf, maar vooral de doorwerking van dit geweld te beschrijven, is een goede keuze geweest. De bewustzijnsvernauwing van M. op wat voor haar momenten van grote paniek moeten zijn, wordt op deze manier literair vormgegeven.

In deze psychologisch doorwrochte roman wordt de lezer het gevoel van verantwoordelijkheid voor M stukje bij beetje opgedrongen. Het bewonderingswaardige is dat het boek de lezer ook in de wereld van alledag laat omkijken naar meisjes zoals M. Met *Dat beloof ik* heeft Roxane van Iperen een belangrijke en noodzakelijke roman geschreven.

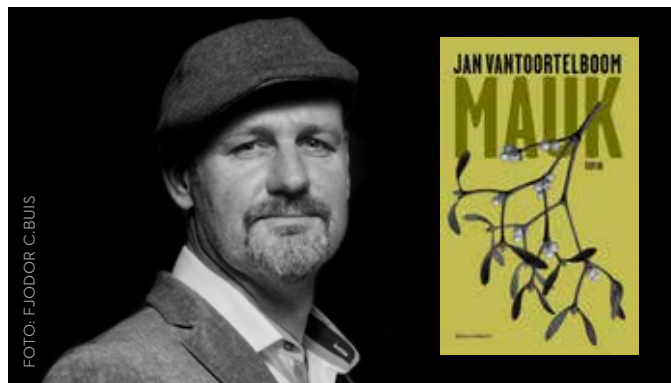

Richard Osinga, *Munt* (Wereldbibliotheek)

Een mysterieuze munt is voor de personages in deze roman de hoop op een doorbraak, op een beter leven. Richard Osinga brengt drie figuren tot leven: een Chinees die in Congo werkt als opkoper van coltan en op een dag een munt aangeboden krijgt. Een Congolees die een Australische filmploeg naar het Afrikaanse Efe- volk moet brengen. En de Europese antropologe Eva die een oud graf komt onderzoeken dat de archeologische wetenschap op zijn kop zal zetten.

De drie verhalen raken vervlochten in een spel van plaats en tijd. De roman verbindt noord met zuid, west met oost, verleden met toekomst. Op die manier ontstaat een ideeënroman die uitzonderlijk rijk is: *Munt* gaat over archeologie en economie, over kolonialisme, culturele toe-eigening en de wereldorde, over oorlog en klimaat, over filosofie, liefde en menselijkheid. Maar vooral gaat deze roman over tijd en zingeving. Terwijl de personages verbeteren op weg zijn naar hun doel, voelt het Efe- volk de tijd aan als cyclisch. En lijkt het einde van de roman bijzonder goed op het begin.

Munt is meeslepend verteld, briljant opgebouwd, en vaak grappig: zo doet de Australische filmploeg alles om de exacte beelden te filmen die ze nodig hebben. Op die manier gaat het boek tenslotte ook over verhalen vertellen, en spiegelt het boek de literatuur zelf. *Munt* is complex, ingenieus bedacht en uitstekend geschreven: een geweldig boek.

Jan Vantoortelboom, *Mauk* (Atlas Contact)

Met zijn zesde roman *Mauk* leverde Jan Vantoortelboom een verbluffend literair portret af van een getraumatiseerde zeventiger die wordt achtervolgd door zijn jeugdherinneringen. Die zijn loodzwaar, want de jonge *Mauk* groeit op te midden van vaderlijk geweld. Vantoortelboom spelt niet uit wat er precies gebeurt in het huis met zijn donkere hal, waar een opgezette reiger met 'boldoodse ogen' naar de hoofdpersoon staat te staren. Veel speelt zich in deze geraffineerde roman juist tussen de regels af, waarbij de gebeurtenissen zich openbaren in de rijke beeldtaal die minstens zo beklijvend is als het verhaal zelf. Geen wonder dat *Mauk* niet alleen een roman over de onzegbaarheid van trauma's is, maar evengoed een boek dat de kracht van de literatuur als medium onderstreept. Om zijn situatie het hoofd te bieden, vlucht de jonge *Mauk* immers in zijn verbeelding - zozeer zelfs, dat we ook als lezers niet altijd weten wat echt is en wat verzonnen. Die grens tussen fictie en werkelijkheid zet Vantoortelboom moeiteloos onder spanning, zonder de psychologische diepgang van zijn personages en de voortgang van het verhaal uit het oog te verliezen. Dat de schrijver die exercitie met verve doorstaat, dankt hij misschien nog wel het meest aan zijn loepzuivere stijl en zijn uitzonderlijke talent voor compositie.

Mauk is een roman waar geen woord te veel in staat, met een soortelijk gewicht dat de bescheiden omvang van het boek ruimschoots overstijgt. Met *Mauk* maakte Vantoortelboom een kunstwerk dat na lezing nog lang blijft resoneren.

